

Motion till riksdagen 2021/22:2556

av Adam Marttinen m.fl. (SD)

Processrättsliga frågor

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett kronvitnesssystem och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökat vittnesskydd och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om användande av anonyma vittnen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sänkt straffvärdesgräns för hemliga tvångsmedel och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om översyn och modernisering av hemliga tvångsmedel och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hemliga tvångsmedel mot person och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om beslag och hemliga tvångsmedel och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ljudupptagning vid hemlig kameraövervakning och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om platskrav för hemlig dataavläsning och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om undantag för vissa platser gällande hemlig dataavläsning och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hemlig dataavläsning i inhämtningslagsfallen och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om territorialitetsprincipen gällande hemlig dataavläsning och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om signalspaning vid terrorism och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om användandet av preventiva tvångsmedel och tillkännager detta för regeringen.

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om användandet av preventiva tvångsmedel gällande organiserad kriminalitet och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om snabbspår för utvisning och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om brottsbekämpande myndigheters kameraövervakning och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kamerabevakning i sjukvården och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om offentlig kamerabevakning och tillkännager detta för regeringen.

Kronvittnen

Kronvitnesssystem används i flera länder runt om i världen och Europa. De förekommer i olika former men har det gemensamt att uppgifter som leder till fällande domar för medgärningsmän eller andra i samma kriminella nätverk leder till strafflindring för den medverkande brottslingen. Efter oppositionens tillkännagivande om att ett sådant system bör utredas och införas har nu regeringen mottagit en utredning om ett kronvitnesssystem. Det är angeläget att utredningens förslag snarast leder till lagstiftning och att frågan inte i likhet med många andra bereds i åratal inom Regeringskansliet. Regeringen bör således skyndsamt bereda frågan och föreslå lagstiftning i enlighet med det tidigare tillkännagivandet och utredningens förslag till riksdagen.

Utökat vittnesskydd

Med ett införande av kronvitnesssystem kommer det också att ställas högre krav på vittnesskydd. Vi anser att det bör tillsättas en utredning som klargör hur vittnesskyddet kan förbättras och som föreslår en tydlig budgetering för hanterandet av de extra-kostnader som ett utbyggt vittnesskydd medför. Det bör finnas en grupp inom den del av polisen som är inriktad mot grov organiserad brottslighet som är specialutbildad för just vittnesskydd och som får ett helhetsansvar i en sådan process.

Anonyma vittnen

I utredningen som behandlar ett kronvitnesssystem behandlas, i enlighet med Sverigedemokraternas och oppositionens tillkännagivande till regeringen, även frågan om anonyma vittnesmål. Utredningen väljer dock att inte föreslå ett sådant system, trots explicita exempel från brottsbekämpande myndigheter på situationer då ett sådant system hade bidragit till beivrande av tämligen allvarlig brottslighet. En av anledningarna som anförs av utredningen är att det saknas skäl att tro att ett sådant system skulle vara effektivt. Givet de brottsbekämpande myndigheternas yttranden finns det skäl att ifrågasätta detta ställningstagande, även om utredningen anför ytterligare anledningar till att ett förslag inte läggs fram.

Med anledning av de brottsbekämpande myndigheternas uttalade behov av ett system med anonyma vittnesmål bör en ny utredning tillsättas där det av utredningsdirektiven explicit framgår att ett förslag för anonyma vittnesmål ska presenteras.

Översyn och modernisering av regler för hemliga tvångsmedel

Regleringen kring användandet av hemliga tvångsmedel är ålderstigen och kan inte längre anses anpassad efter den moderna teknikens utveckling. Möjligheten att övervaka personer på distans har förbättrats och går i vissa fall inte att använda om en sådan ordning inte införs. Möjligheten att bevaka personer genom att bevaka en viss plats har förlorat sin mening eftersom personer i högre grad använder olika mobila enheter för kommunikation. Riksdagen har tidigare tillkännagivit för regeringen att en modernisering krävs och det är angeläget att så även sker.

Hemliga tvångsmedel mot person

I dagsläget meddelas tillstånd för hemliga tvångsmedel mot ett specifikt telefonnummer, en specifik plats eller liknande. Detta gör att personer som kontinuerligt begår brottsliga handlingar skapar mönster där de byter mobiler och platser där brottslighet begås eller planeras. Eftersom ärendegången för att meddela tillstånd för nya tvångsmedel är tidskrävande hämmas de brottsbekämpande myndigheternas arbete av den nuvarande lagstiftningen. Genom att kunna knyta hemliga tvångsmedel till en person underlättas detta. De eventuella integritetsaspekter som en sådan ordning innebär måste visserligen beaktas men bör anses underordnade den samhällsvinst som en ordning med möjlighet att knyta tillstånden till en specifik person innebär.

Sänkta krav på straffvärde för hemliga tvångsmedel

Hemliga tvångsmedel avser främst telefonavlyssning, kameraövervakning och buggning. Tvångsmedlen utgör effektiva verktyg mot den grova brottsligheten, vilket framgår av regeringens årliga redovisningar och Brottsförebyggande rådets rapporter. Tyvärr omges användningen av dessa av alltför stränga restriktioner. Den restriktivitet som nuvarande lagstiftning innebär betyder att verktygen främst används för att utreda narkotikabrott som har ett högt straffvärde, vilket endast utgör en del av den organiserade kriminalitetens verksamhet.

Sverigedemokraterna vill därför att restriktionerna för polisens användning av hemliga tvångsmedel lättas upp till en nivå liknande den som råder i Danmark. På grund av Danmarks bättre avvägda lagstiftning kan polisen där använda hemlig teleavlyssning för allvarliga brott för vilka lägre straffskalor är föreskrivna.

Gällande hemlig teleavlyssning och hemlig kameraövervakning bör kravet för användande ändras till ett brott för vilket det inte är föreskrivet lägre än ett års fängelse. För hemlig rumsavlyssning bör kravet för användande ändras till ett brott för vilket det inte är föreskrivet lägre än två års fängelse.

Beslag och hemliga tvångsmedel

Med tanke på en ökad kriminalitet, i synnerhet utvecklingen med kriminella klaner, finns tidigare ställningstaganden som bör revideras. Detta gäller bland annat och i synnerhet möjligheten till beslag av handlingar mellan närstående enligt 27 kap. 2 § rättegångsbalken. Sådan kommunikation mellan närstående får visserligen anses vara behäftad med integritetsaspekter som överstiger sådan kommunikation i övrigt men bör inte anses så pass privilegierad att den inte får tas i beslag. En översyn av hemliga tvångsmedel bör därför omfatta en omprövning av denna avvägning.

Ljudupptagning vid hemlig kameraövervakning

Ljudupptagning får i dag inte användas vid hemlig kameraövervakning. De skäl som tidigare angetts är att det skulle vara integritetskränkande. Tidigare skrivelser har visat att hemlig kameraövervakning är mindre effektivt än andra tvångsmedel. Skrivelse 2011/12:39 konstaterar att hemlig kameraövervakning bara har varit till nytta i 35 procent av fallen, vilket kan jämföras med 71 procent för hemlig televyssning.

För att Sveriges poliser ska ha bättre verktyg bör regeringen arbeta för att nyttoeffekterna av hemlig kameraövervakning motsvarar de för de andra tvångsmedlen. Ett första steg bör vara att tillåta ljudinspelning vid hemlig kameraövervakning.

Hemlig dataavläsning

Platskrav

Både Säkerhetspolisen och Polismyndigheten har i sina remissvar till proposition 2019/20:64 konstaterat att den konstruktion som följt tidigare tvångsmedel gällande huruvida tillstånd till hemlig dataavläsning för att ta del av kameraövervaknings- och rumsavlyssningsuppgifter inte tillräckligt beaktar de förutsättningar som det nya tvångsmedlet innebär. Även Svea hovrätt noterar problematiken när hemlig dataavläsning sker genom en mobiltelefon, som av sin natur ofta är i rörelse. Regeringen hänvisar i sin motivering till den bedömning som gjordes när hemlig kameraövervakning infördes, i proposition 1995/96:85. I avsnitt 7.4 av propositionen behandlas platskravet och de argument som regeringen i nuvarande proposition vidimerar bör föranleda en diskussion. De principer som där berörs är ändamålsprincipen, behovsprincipen och proportionalitetsprincipen. I denna aspekt är det främst proportionalitetsprincipen som synes föranleda regeringens ställningstagande. Principen bör visserligen alltjämt nyttjas, men det bör noteras att de tillämpande myndigheterna ser den nuvarande tillämpningen av principen som ett klart försvårande av användandet av hemlig dataavläsning. I synnerhet Säkerhetspolisen noterar att det rör sig om en stor brist.

Det är vidare värt att notera att de praktiska hinder som regeringen hänvisar till, i proposition 2019/20:64 till proposition 1995/96:85, torde anses helt eller i vart fall till del inaktuella på grund av det föreslagna tvångsmedlets natur.

Det finns således starka skäl att åter utreda frågan om platskrav, med hänvisning till teknikens utveckling och de svårigheter gällande tillämpning som de brottsbekämpande myndigheterna anfört.

Undantag för vissa platser

För hemlig dataavläsning föreskrivs att vissa platser, av sin natur, föranleder ett förbud mot hemlig dataavläsning för system som stadigvarande används eller är särskilt avsedda att användas där. Säkerhetspolisen har återkommande noterat hot från den våldsbejakande islamistiska miljön, vilket nyligen visade sig vid tillämpningen av lagen om särskild utlänningskontroll gällande flera imamer. Det finns således skäl att anta att det i vissa fall kan finnas behov av hemliga tvångsmedel på sådana platser som innefattas av detta förbud. Detta torde anses inskränka den personliga integriteten i större utsträckning än vissa andra platser men kan i vissa fall anses motiverat utifrån den särskilda hotbilden i det enskilda fallet.

Således bör den tredje punkten om undantag för avläsningsbara informationssystem som brukas av präster inom trossamfund eller av motsvarande ställning inom sådana samfund och gällande sådan verksamhet strykas i den mån detta kan motiveras av proportionalitetsprincipen. Detta bör ges regeringen till känna.

Hemlig dataavläsning i inhämtningslagsfallen

Regeringen föreslog i proposition 2019/20:3475, till skillnad från både Säkerhetspolisen och Polismyndigheten, att rekvisitet synnerliga skäl bör tillämpas vid hemlig dataavläsning i inhämtningslagsfallen, till skillnad mot nu gällande ordning där rekvisitet är särskilda skäl. Regeringen hänvisar till utredningen och uttrycker att ändringen främst föranleds av harmoniseringsskäl eftersom synnerliga skäl tillämpas i övriga fall gällande hemlig dataavläsning. Harmonisering torde vanligtvis vara önskvärt men kan inte när det gäller dessa frågor anses vara ett avgörande skäl till ett ställningstagande som de primära brottsbekämpande myndigheterna anser är olämpligt. Det bör således utredas huruvida särskilda eller synnerliga skäl bör gälla avseende inhämtningslagsfallen och hemlig dataavläsning i allmänhet. Utgångspunkten bör vara att särskilda skäl är tillräckligt för att motivera sådana åtgärder. Detta bör ges regeringen till känna.

Territorialitetsprincipen

På grund av den teknologiska utvecklingen av molnbaserade data, och tillgången till dessa data genom vardagliga ting, så träder återigen den institutionella senfärdigheten in. Regeringen hänvisar i propositionen genomgående till tidigare ställningstaganden, vilket vanligtvis är berömligt men i detta fallet faller på sin orimlighet. En viss nyansering när tekniken utvecklas är behövlig, och även gällande exekutiv jurisdiktion så krävs förändringar om nyttan med det föreslagna hemliga tvångsmedlet ska infinna sig. Det finns därför klara skäl att genom lagstiftning klargöra hur territorialitetsprincipen ska tillämpas i detta fall. Den passivitet som uttrycks i propositionen bör inte bli normativ, och detta bör ges regeringen till känna.

Signalspaning vid terrorism

Säkerhetspolisen har framhållit att det är ytterst angeläget att möjligheterna för Försvarets radioanstalt att delge underrättelseinformation till Säkerhetspolisens underrättelseverksamhet trots att förundersökning har inletts snarast bör ses över. Vi instämmer i den bedömningen.

2007 års lag om preventiva tvångsmedel är i förhållande till rekryteringslagen och finansieringslagen tillämplig endast i de fall brotten bedöms som grova. Polismyndigheten och Säkerhetspolisen har framfört att det finns ett behov av att kunna använda åtgärderna även för brott av normalgraden. Även här instämmer vi i att de bör ha möjlighet att använda preventiva tvångsåtgärder och inhämtning av elektronisk kommunikation för normalgraden av de föreslagna brotten.

Sverigedemokraterna vill även se en utredning om FRA ska ges rätt att signalspana även när mottagare och avsändare finns i Sverige. Detta ska gälla specifika personer/enheter efter domstolsbeslut och röra terrorism.

Preventiva tvångsmedel

Hemliga tvångsmedel kan användas preventivt, d.v.s. utan att en förundersökning har inletts, i syfte att förhindra brottslighet. Detta sker enligt lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott. Dessa kan användas preventivt enligt 1 § 6 samma lag, då det rör terroristbrott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott, grovt brott enligt 3 § andra stycket lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall eller grovt brott enligt 6 § lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet. Eftersom Sverige i dagsläget har betydande problem med återvändande terrorister, primärt från organisationen IS, krävs omfattande åtgärder på olika områden för att säkerställa svenska medborgares trygghet. Det bör således, i syfte att nå detta, utredas huruvida preventiva tvångsmedel bör kunna användas för de brott som nu nämns i lagen samt samröresbrott av normalgraden. Dessa brott är, oaktat om de är av normalgraden eller att anse som grova, tillräckligt allvarliga för att preventiva tvångsmedel ska anses vara berättigade.

Hemliga tvångsmedel i preventivt syfte bör förutom för vad som idag gäller och ovan anförts även få användas mot personer som deltar i organiserad kriminalitet. En utredning bör ta ställning till huruvida detta sker genom att deltagande i en kriminell organisation förbjuds och tas upp i uppräkningslagen i 1 § lagen (2007:979) eller genom att organiserad kriminalitet tas upp som en särreglering utan att ett sådant deltagandebrott införts.

Snabbspår för utvisning

Det finns ingen anledning att låta utländska brottslingar belasta det svenska rättsväsendet mer än nödvändigt. Därför föreslår Sverigedemokraterna att man, likt Norge, ska införa ett snabbspår för utvisning i mål där bevisläget är enkelt.

Kamerabevakning

Brottsbekämpande myndigheters kamerabevakning

Kamerabevakning utgör ett verktyg för att beivra brottslighet och har en brottsförebyggande effekt. Kamerabevakning bör användas i långt större utsträckning av de brottsbekämpande myndigheterna och bör tillförsäkras den kvalitet som syftet kräver. Förutom de brottsbekämpande myndigheternas egna kamerabevakning förekommer externa aktörers material i rättsväsendets verksamhet. Det bör således även beaktas huruvida kvalitetskrav kan införas i samband med tillståndsgivning som rör kamerabevakning.

Kamerabevakning i sjukvården

Med grund i den ökande organiserade brottsligheten i samhället förekommer hot mot vårdpersonal. Denna utveckling måste brytas, och vårdpersonal ska garanteras att kunna arbeta utan oro över att drabbas på arbetsplatsen när de arbetar för att rädda liv. Sjukvården ska, utan att onödig övervakning av vårdtagare sker, ges möjlighet och skyldighet att införa erforderlig kamerabevakning av vårdinrättningar.

Offentlig kamerabevakning

I likhet med brottsbekämpande myndigheters utökade kamerabevakning bör det offentliga i allmänhet nyttja kamerabevakning av deras verksamhet och offentliga platser i större utsträckning. Intresset av att minska brottsligheten, och att beivra den brottslighet som ändå alltför ofta sker på offentlig plats, bör anses överordnat intresset från enskilda att inte fastna på film. Den allmänna offentliga kamerabevakningen måste utökas och, givet omfattningen av en sådan verksamhet, möjligtvis dagligen hanteras av annan aktör än Polismyndigheten. En sådan utökad övervakning och formerna för detta bör utredas.

Adam Marttinen (SD)

Katja Nyberg (SD)

Bo Broman (SD)

Ebba Hermansson (SD)